

Les entranyes del model de llengua de *La Veu de l'Ebre*

1. INTRODUCCIÓ

Durant molts anys els criteris lingüístics dominants en el nostre àmbit cultural s'han basat en la divulgació de les formes més cultes o literàries, en perjudici de l'ús genuí més habitual, i en la imposició d'un únic model de català per a totes les activitats.

«Presentació», a *Català per a periodistes de les Terres de l'Ebre*, 2004, p. 9.

És en aquest context que naix el projecte d'intentar difondre en l'àmbit de les Terres de l'Ebre un model de llengua amb especial atenció per les formes pròpies, en aquest cas el del setmanari *La Veu de l'Ebre* (LVDE). Però sis anys enrere (quan va nàixer LVDE) els antecedents no hi ajudaven gaire. Un concepte mal entès de l'estàndard i una educació deficient en aquest sentit provocava que nombrosos escriptors i periodistes ebrencs tendissen a seguir el mateix model de llengua que els mitjans de comunicació de Barcelona (TV3, *Avui*, *El Periódico*, Catalunya Ràdio...) i és que fins i tot molts dels anomenats «erudits locals» es dedicaven a ocultar qualsevol tret característic de la seua parla per «projectar-se» nacionalment o potser perquè no els pengessen l'etiqueta «de comarques» o d'autor «local». El dinamisme cultural de Catalunya i, en concret, de l'àrea barcelonina, va fer-hi la resta. Perquè tindre en compte els models difosos al País Valencià i a les Illes Balears podria acabar fent tuf de «valencià» (una mica l'efecte contrari que a València).

Com que gairebé totes les gramàtiques destinades a l'aprenentatge de la llengua donen compte només d'una de les modalitats regionals de l'estàndard català (la majoria, l'oriental central), s'estén una visió parcial i compartimentada de la llengua comuna que obvia el polimorfisme normatiu i porta a situacions d'autoodi, amb les quals m'he hagut d'enfrontar al llarg d'aquests anys. A sobre, molts parlants perifèrics, com per exemple els de les Terres de l'Ebre, es deixen

influir per aquesta visió simplista i arriben a creure que la seua versió de l'estàndard és inferior a la central i altres fins i tot poden arribar a menysprear el model central de l'estàndard perquè no s'hi identifiquen o perquè desconeixen les possibilitats de la varietat estàndard de la llengua. El primer problema que té un corrector a l'hora d'intentar establir un model que s'aparta dels postulats simplistes és modificar aquestes postures.

El concepte modern de llengua estàndard respon bàsicament al fet d'aconseguir que la llengua complisca plenament les funcions que té encomanades en una societat moderna; és a dir que, en la mesura que pretén servir d'instrument per a establir una comunicació fluida amb un auditori heterogeni, necessita desprendre's dels arcaïsmes gratuïts i dels trets més locals per a assumir les solucions més comunes. A hores d'ara no té cap sentit recloure's en un particularisme regional aïllat i desconnectat de les altres regions de parla catalana. La nostra intenció sempre ha sigut trobar un punt d'equilibri entre la necessitat de superar els trets més marcats del parlar local i l'exigència social de trobar un model de llengua suficientment pròxim al parlar quotidià perquè la gent del carrer s'hi identifique i el senta com a propi. Volem aprofitar el polimorfisme normatiu amb la presència de formes lingüístiques de les nostres terres avalades per l'IEC. De cap manera pretenem donar peu a un model col·loquialitzant i dialectalitzant (a l'estil del *blaverisme* al País Valencià); *La Veu de l'Ebre* ha fet una aposta per un estàndard amb especial atenció per les formes pròpies, malgrat les vacil·lacions inevitables d'un model que s'ha anat gestant a mesura que sorgien dubtes i amb les presses del tancament d'edició.

A les Terres de l'Ebre ens manca una tradició literària important i fa sis anys no teníem gaires textos que haguessen recollit les variants estàndard pròpies de la nostra àrea d'una manera sistemàtica. Tot i que ja hi havia treballs que es proposaven orientar específicament els parlants de les Terres de l'Ebre en l'ús de l'estàndard, com per exemple el de Joan Beltran (1986), la proposta d'estàndard oral d'Albert Aragonés (1995) o el manual de Josep Lacreu (1998), no va ser fins a la notícia de la publicació del *Cruïlla* (2002) de Joan Beltran i Josep Panisello que la direcció de LVDE es va atrevir a aplicar el seu model. Posteriorment, l'any 2004, Albert Aragonés, Jordi Duran i Montserrat Ingla publicaven el manual *Català per a periodistes de les Terres de l'Ebre*.

2. L'APLICACIÓ DEL MODEL DE LLENGUA: LA HISTÒRIA D'UNA CONCESSIÓ

La Veu de l'Ebre va nàixer el 30 de novembre del 2001 gràcies a la fusió de dos setmanaris de tradició a les Terres de l'Ebre: *La Veu del Baix Ebre* (fundat l'any 1957) i *L'Ebre* (fundat el 1978). *La Veu de l'Ebre* és un setmanari de difusió a les quatre comarques de les Terres de l'Ebre: la Ribera d'Ebre, la Terra Alta, el Baix

Ebre i el Montsià, una població de més de 180.000 habitants, que la direcció del setmanari calcula en trenta mil lectors potencials. Té més de tres mil subscriptors i una tirada aproximada de sis mil exemplars setmanals.

Quan vaig començar a treballar en el nou setmanari i els vaig exposar que volia aplicar un estàndard amb especial atenció per les formes pròpies em van dir que de moment havia de continuar amb la correcció lingüística que havia difós *L'Ebre* fins aleshores i que més endavant i a poc a poc aniríem introduint canvis en el model de llengua, quan tota la comunitat lingüística es posés d'acord. De bon principi ja em vaig trobar amb una barrera de prejudicis que havia d'enderrocar. Els vaig parlar del projecte de Joan Beltran i Josep Panisello (*Cruïlla*) i els vaig intentar convèncer que podíem aplicar aquell model de llengua que encara havia de presentar-se, que segurament només seria la constatació d'uns trets ja previstos en l'estàndard. La negativa va ser contundent. Em van dir que anés treballant en el llibre d'estil de *La Veu de l'Ebre* i que quan la fusió s'hagués consolidat i inauguréssim el local nou seria el moment de llançar al carrer la notícia de l'aplicació total d'aquell estàndard que ells encara avui anomenen *occidental*.

I és que l'aplicació total d'aquell estàndard no era res més que les terminacions verbals amb *-e* i amb *-a*. Perquè la morfologia verbal era una qüestió que feia temor. I feia temor a l'hora de veure escrit per exemple *sig*, *òmpliga* o *patisca*. Aquestes formes verbals a la zona de Tortosa a alguns els sonen fins i tot més estranyes (moltes vegades en diuen *valencianes* com a oposat a *catalanes*!) que les formes de subjuntiu amb *-i*, que són les que ha vehiculat l'ensenyament i els mitjans de comunicació en català de Catalunya, especialment TV3 i Catalunya Ràdio.

Malgrat que en la morfologia verbal no ho vaig aconseguir, em van concedir algunes peticions, com la utilització des del primer número de la publicació de les formes de possessiu *meua*, *teua* i *seua*, les formes verbals *tindre*, *vindre* i compostos i tot un ventall de lèxic propi, perquè eren canvis mínims i fàcilment assimilables pels redactors i fins i tot pels lectors. Era una espècie de negociació i un objecte de discussió constant per l'afloreament de prejudicis gestats durant anys. Tenien una mica de pànic al fet que algú pogués queixar-se (especialment algú del món de les lletres: filòlegs de les Terres de l'Ebre, institucions de la llengua o escriptors ebrencs reconeguts) perquè havíem escrit *llima* en lloc de *llimona*, *roig* en lloc de *vermell*, *meua* en lloc de *meva*, o *faena* en lloc de *feina*. Un pànic comprensible a tot allò desconegut. La direcció, la redacció i molts lectors del setmanari no sabien que un model de llengua formal escrit pogués recollir i mostrar la riquesa d'un estàndard polimòrfic. I els sobtava, i encara els sobta ara després de tants anys, veure escrit *nàixer*, *traure* o *llançar*, per exemple, amb la *a* de l'infinitiu en totes les formes del verb. El titular «NAIX LA VEU DE L'EBRE» del primer número em va costar unes quantes estones de debat i va ser objecte de comentari entre dirigents d'altres mitjans de comunicació comarcals (com ara *La Veu de l'Anoia* i *Diari de Vilanova*).

Un cop aconseguides aquestes concessions, vaig començar a utilitzar les formes amb *-a-* en verbs del tipus *llançar* o *nadar*, les formes de participi etimològic en *-it* de verbs com *omplir* i *complir*, el participi *sigut* per als usos del verb *ser* i mots del tipus *guatla*, *ametla*, *espatla*, amb la grafia més acostada a la pronunciació ebreca, és a dir *-tl-* en lloc de *-tll-*. I a aquestes alçades ja podem dir (cosa que fa sis anys a la direcció del setmanari li semblava un canvi massa agosarat) que donem prioritat als plurals dels antics proparoxítons llatins amb *-ns* (*jóvens*, *hòmens*, etc.) i als numerals ordinals clàssics *quint*, *sext*, *sèptim* i *octau*.

El 19 d'abril de l'any 2002 (núm. 20) el titular va ser: «L'estàndard occidental guanya adeptes i LA VEU DE L'EBRE aposta per estendre'n l'ús social», amb un apartat on es podien llegir les propostes que ja s'hi incorporaven i que es justificava així:

Des del número 1 —tot i que ha pogut passar desapercebut per al lector no entès— LA VEU DE L'EBRE aposta per *seua* i *faena*, un aspecte que ha provocat alguna situació singular. Per exemple, entre els mateixos anunciants, que pensaven que es produïen faltes d'ortografia quan en realitat el que s'estava fent era seleccionar les formes pròpies de la nostra parla que permet l'estàndard. Cal no oblidar que els dos setmanaris que van donar lloc a LA VEU DE L'EBRE no el feien servir. Bé utilitzaven bàsicament un estàndard orientalitzat, en el cas de *L'Ebre*, o una fórmula mixta en el cas de *La Veu del Baix Ebre*, on el que imperava eren les possibilitats dels processos de producció.

I en l'editorial «Enriquir la llengua catalana» es feia palesa l'aposta del setmanari per implantar un model propi.

Finalment, el 29 novembre del 2002 (núm. 52) en un especial pel primer aniversari de la fusió i amb la inauguració de la nova seu del setmanari com a excusa, s'informava els lectors del nou model de llengua que a partir d'aquell moment aplicaríem. En el número següent les Jornades sobre la Llengua a les Comarques de Tarragona hi van tindre un espai destacat a les primeres pàgines. No només per fer-se ressò de les ponències de temàtica ebreca, sinó per exposar les característiques principals del model de llengua de LVDE, sota el títol: «La nostra aposta per l'equilibri normatiu».

3. TRES GENERALS DEL MODEL DE LLENGUA DE LA VEU DE L'EBRE

Donat l'àmbit de difusió de *La Veu de l'Ebre*, el model de llengua incorpora una sèrie de característiques occidentals de l'estàndard, tant del nord com del sud, com a territori cruïlla, que afecten tots els textos de la redacció. En queden exclosos els de col·laboradors externs, com els articles d'opinió o les cartes al director, en els quals es respecta l'estil de cada autor, i la publicitat.

Els trets generals que actualment configuren aquest model de llengua són els que presentem a continuació i que tenim intenció que a la llarga queden recollits en el llibre d'estil de la publicació (que pot tardar uns quants anys més per culpa d'una qüestió de pressupost).

Pel que fa a la morfologia del nom, l'article determinat és *el, la, els, les*. Els pronoms tòncics personals de plural: *nosaltres, vosaltres*. Com ja hem dit, en els substantius amb dos formes admeses ens decantem per la forma comuna a tot l'occidental (*carabassa, caragol, nàixer...*). En els mots amb grup TL/TLL preferim la primera solució, i escrivim els plurals dels antics proparoxítons llatins amb *-ns*.

Pel que fa a la morfologia de l'adjectiu, fem servir els demostratius *aquest, aquesta, aquests, aquestes*, perquè considerem que les formes simples *est/este, esta, estos, estes* són més aconsellables per a la comunicació oral o per a aquells escrits que reflecteixen una relació oral o que són concebuts per a ser dits. Fem un ús exclusiu dels adjectius possessius tòncics d'un sol posseïdor amb *-u-*: *meua, teua, seua* i plurals. I admetem els possessius àtons d'un sol posseïdor *mon, ma / ton, ta / son, sa* i plurals, tenint en compte el registre.

Quant a la morfologia del verb, en el present d'indicatiu dels verbs incoatius de la tercera conjugació fem servir les formes amb increment *-eix-*: *parteixo*. Tot i que les formes amb increment *-ix-* (*partixo*) són les emprades a gairebé tot el català occidental en el discurs oral, i com que la diferència entre aquestes formes i les que duen increment *-eix-* és ínfima, considerem que en la modalitat escrita hem de fer servir les més generals a tot l'àmbit de la llengua catalana, tal com hem fet en el cas dels demostratius de proximitat immediata, de l'article definit, dels pronoms personals de plural, en l'accentuació oberta de les *es* (*cafè*) per la conveniència de mantindre un únic sistema d'accentuació i en les formes reforçades dels pronoms febles, davant les dificultats pràctiques de l'ús escrit de les formes plenes *me, te, se* davant un verb.

Utilitzem les formes amb *a* en tota la conjugació en verbs del tipus *llançar* o *arrancar*.

Admetem la conjugació clàssica no incoativa en verbs del tipus *llegir* o *vestir*: *llegiu, lliges, llig, llegim, llegiu, lligen*.

Els verbs acabats en *-aure* o *-eure* i el verb *dur* i compostos es conjuguen amb la *i* antihiàtica per ser la forma més general a tot el territori: *caiem, veiem, creiem*.

El present de subjuntiu es conjuga amb la desinència *-e* o *-a* segons la conjugació i la persona. De la primera conjugació: *cante, cantes, cante*. De la segona conjugació: *tema, temes, tema*. De la tercera conjugació: *dorma, dormes, dorma*. La terminació amb *-e*, usual a la comarca (*digue, sigue, vingue, etc.*), és dialectal i no pertany a l'estàndard. L'evitarem en la llengua escrita.

Els verbs incoatius, en el present de subjuntiu, presentaran el paradigma següent: *patisca, patisques, patisca, patim, patiu, patisquen*.

En l'imperfet de subjuntiu, les desinències seran *-esses, -éssem, -ésseu, -essen*, a la primera i segona conjugació, i *-isses, -íssem, -ísseu, -issen*, a la tercera.

Hem optat per emprar els infinitius *tindre* i *vindre* i tots els mots formats a partir dels anteriors. I també *caldre, valdre, cabre, ser, traure* i derivats.

En els verbs que presenten participis dobles preferim la forma etimològica, en aquest cas la primera: *complit/complert, establí/establert...*

Aquestes preferències impliquen l'establiment d'uns criteris de selecció basats en l'ús que presenta la varietat estàndard corresponent a la zona de difusió de *La Veu de l'Ebre*. L'objectiu és impedir la vehiculació gratuïta i innecessària de formes dialectals tot garantint que la parla dels lectors es veja reflectida en el model de llengua del setmanari. Entre una forma característica del subdialecte tortosí i una altra de més diasistemàtica però poc usada en aquest àmbit optem sempre per la primera.

Des del punt de vista del lèxic, i si la tria depèn de la correcció, ens decantem per la primera de les solucions dels geosinònims següents, sense que això discrimine la segona, que podrà aparèixer en funció del registre, del context o de les exigències de maquetació: *prompte/aviat, abadejo/bacallà, arena/sorra, cementeri/cementiri, coal/cua, espill/mirall, joguet/joguina, maçana/poma, redó/rodó, unflar/inflar, xocolate/xocolata, etc.*

El que nosaltres pretenem és l'assumpció d'un model de llengua que aprofite el polimorfisme normatiu. Tal com diu Miquel Àngel Pradilla en el «Pròleg» a *Cruïlla. Curs de llengua* (2002, p. 10):

La normativa, segons aquest plantejament, definirà l'eix vertebrador dels usos lingüístics del repertori formal. Un model normatiu que, tot i atenuar la distància entre la llengua col·loquial i la varietat estàndard, n'establirà alhora un grau de diferenciació absolutament imprescindible per tal que el model referencial assolisca el prestigi que li és consubstancial.

Amb aquest model exposat volem fer una aportació per contribuir a consolidar l'estàndard català, obeint a la necessitat que siga d'intercomprensió general però alhora atenent a la realitat de la varietat pròxima a la gent, sense caure en col·loquialismes innecessaris. Cada tria suposa un estira-i-arrotonsa per fer decantar la balança cap a un costat o cap a l'altre, un procés que portarà a l'anivellament que definirà el model de llengua de *La Veu de l'Ebre*.

4. L'ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Si fa set anys em trobava dos tipus de redactors (uns que feien servir un model de llengua híbrid entre el que havien après als centres d'ensenyament i el que la

percepció com a parlants del tortosí sabien, i uns altres que enaltien un estàndard fonamentat en el català oriental central i amb ocultació sistemàtica dels trets propis) ara com ara no us penseu que la cosa haja canviat gaire.

D'una dotzena de periodistes, la majoria dels quals de les Terres de l'Ebre, només tres han assumit íntegrament el model de llengua de LVDE. Els altres, amb l'excusa que han estudiat periodisme a Barcelona o que són massa grans per corregir uns hàbits lingüístics mal apresos i que ells mateixos reconeixen deficientes, continuen usant un estàndard amb ocultació sistemàtica de trets propis; és a dir, que són incapaços d'escriure subjuntius acabats en *-a*, però continuen fent gala d'una sintaxi tan castellanitzant que fa feredat (especialment els d'esports). I malgrat les nostres explicacions, continuen pensant que les frases fetes s'han de poder traduir «literalment» del castellà al català. I encara és pitjor si ho han vist o escoltat en un altre mitjà de comunicació nacional, perquè no es plantegen ni per un moment que també es poden equivocar. Si no els dones la raó, com aquell qui no vol la cosa, t'amollen que t'estàs inventant la llengua o «Si els altres mitjans ho fan, perquè no ho fem nosaltres?»

A més a més, algunes vegades es reproduïxen notícies d'agència o notes de premsa i els mateixos periodistes s'encarreguen d'informar-nos que no cal revisar-les, perquè tenen una fe cega que ja han passat per correcció, quan la realitat és ben bé la contrària.

Tanmateix, val a dir que bona part dels redactors tenen una actitud positiva cap al model de llengua i que moltes vegades fins i tot intenten aplicar-lo d'una forma més o menys reeixida.

5. POLÈMIQUES ANECDÒTIQUES

Però el que més problemes o debats lingüístics ens ha ocasionat no és la morfologia verbal (com al principi li feia pànic a la direcció del setmanari...), ni els proparoxítons llatins, ni els grups *-tl-*, ni el lèxic propi, sinó els gentilicis acabats en *-ero*. És a dir: *cavero*, *ampollero*, *roquetero* i especialment *calero*.

Quan vam haver de parlar d'un «famós» bisbe caver, va arribar a la redacció una petita mostra de cartes al director sobre l'ús del gentilici *caver*, tan «diferent» del terme vulgar *cavero* que es fa servir col·loquialment en aquell indret. Ara que ni punt de comparació amb l'allau de cartes que han anat arribant durant quatre anys amb referència al gentilici *calero*. I és que la manera com ens anomenem els habitants d'un indret toca molt de prop i d'això qualsevol parlant s'atreveix a discutir, perquè es considera competent en la seua llengua i capaç d'oposar la força de les impressions o intuïcions a les raons científiques.

La història va començar a través d'un missatge electrònic enviat per un periodista de l'Ametlla de Mar col·laborador de LVDE, on em feia saber que els habi-

tants de la Cala estaven molt indignats perquè al setmanari els anomenaven *calers* i ells no hi estaven d'acord. I deia textualment:

Últimament és molta la gent que per la vinculació que tinc amb la premsa m'ha demanat informació sobre com i de quina manera es podia solucionar això dels *caleros*. Professors, presidents d'entitats, etc. que amb la paraula *calers* no s'hi senten identificats i que fins i tot han arribat a mostrar-hi un cert rebuig.

Vaig decidir contestar-li breument apel·lant al tema del registre i pensant innocentment que amb les meues explicacions n'hi hauria prou per fer callar les veus que s'alçaven en contra meu d'alguna manera.

Però els missatges electrònics van continuar insistint, els de la secció d'esports em comentaven que rebien nombroses queixes dels jugadors de futbol de l'Ametlla de Mar cada vegada que telefonaven a algun component de l'equip perquè a les cròniques dels partits havíem comès un pecat imperdonable: anomenar-los *calers*! Vaig dedicar-me a explicar-ho per enèsima vegada a tots els redactors perquè tinguessen arguments contra la ignorància, però un bon dia va arribar una carta al director que posa de manifest la ignorància pels fenòmens de la pròpia llengua i l'atreviment a posar en dubte criteris científics per aquell argument tan conegut pels lingüistes del «tota la vida ho hem dit així». Penseu que aquest tema resulta tan cabdal i sensible per als habitants de l'Ametlla de Mar que han arribat al punt de declarar el setmanari gairebé *non grat* i de deixar de fer-nos arribar informació sobre alguns actes que es fan al municipi. De totes formes, no ha arribat la sang al riu, però ha portat coa durant molt de temps. L'allau de correus electrònics dirigits al director o al gerent de l'empresa per aquest tema va superar les nostres previsions.

Per aquesta raó, he cregut convenient seleccionar uns paràgrafs d'una de les cartes al director més representatives, titulada «A la Cala són *caleros*». Així veureu com els arguments menys indefensables es poden disfressar de ciència. Pareu atenció perquè el sotasignat (que és sociòleg, és a dir, amb estudis superiors; per tant, se sobreentén que no és analfabet en la seua pròpia llengua) culpa la premsa comarcal (amb referència explícita a LVDE) de l'extensió del gentilici *caler* fins i tot a TV3 (que se suposa que és el paradigma del «català correcte» i el grau màxim de periodisme) i que parla en nom de tot el poble.

A la Cala són *caleros* i *caleres* i no *calers*, com alguns mitjans de comunicació comarcals i nacionals ens nomenen [*sic*] d'uns mesos ençà. Estic molt preocupat perquè el fet s'està consumant i de la premsa comarcal el cognom *caler* ha fet cap també a TV3.

Vull afirmar que la gent del meu poble i la dels voltants tota la vida ha dit *caleros* als que vivim a la Cala. *Calero* no és un simple adjectiu, és un nom his-

tòric per a nosaltres molt honorable, familiar i entranyable. No n'hi hagut d'altre durant més de dos-cents anys.

Per als normalitzadors, el canvi de *calero* per *caler* (imagino que també serà *ampollero* per *ampoller*, *cavero* per *caver*, etc.) és una qüestió d'adequació del mot a les normes gramaticals, una qüestió d'escriure bé o parlar millor. Per a mi és qüestió de ser o no ser. No vull ara basar la supervivència de *calero* en argumentacions científiques o sociolingüístiques, que n'hi ha (i estic disposat a proposar-les i discutir-les), sinó en la consideració i acceptació immediata i senzilla de la realitat històrica. [...]

Que el més que bisecular *calero* soni mig castellà (per què no, mig italià?) no és raó suficient per batejar-nos de nou, els caleros, ara al segle XXI. Especialistes, deixeu el *calero* en pau!

Deixant de banda el tema dels gentilicis, altres expressions de difícil acceptació (sempre amb el vulgarisme com a bandera) són el nom de *Cámara* (quan fa referència a la Cambra Arrossera d'Amposta), també amb el fràgil argument del «tota la vida ho hem dit així». Que s'acaba escrivint *Cambra* a la notícia de redacció i a la publicitat que ens envien en canvi hi surt *Cámara*, perquè el logotip és en castellà. Això passa amb tota la publicitat que arriba en format d'imatge i que no podem rectificar.

Altres curiositats poden ser les excuses lingüístiques que esgrimeixen alguns clients per no pagar. Per exemple, no volien pagar una esquila perquè havia de sortir publicat 20 de maig *de* 2006 i va sortir 20 de maig *del* 2006; al final vam poder fer-los entendre que totes dos formes eren correctes, però no se n'acabaven de fiar. O un cas en què vam haver de corregir un *composar* pel *compondre* adequat, entre d'altres, i se'ns va acudir anar més enllà i canviar *feina* per *faena* i *seva* per *seua* —sempre amb el permís del comercial de torn— perquè era una empresa tortosina de tota la vida que se suposava que no hi posaria pegues. Primer error. Van protestar perquè els havíem tocat el text (per a ells estava tot bé, és clar) i a sobre ho havíem fet «malament», amb «faltes» tan «greus» com *faena*, *seua* i *compondre*!

Un altre cas és el d'un concessionari amb qui ens hem de barallar cada vegada que fa un publireportatge del model Classe C perquè el volen escriure amb una sola essa al·legant que és marca, tot i haver-los demostrat que cada llengua adapta ortogràficament el nom d'aquest mateix model i que en altres publicacions en català (*El Punt*, *El Periódico*, *Avui*) també ho fan. De tota manera, el mitjancer sol ser un comercial, moltes vegades no gaire sensibilitzat per temes lingüístics si no li aporten beneficis palpables i seguidor indiscutible d'aquella màxima falsa que propugna que el client sempre té la raó.

Fins i tot des d'organismes públics territorials hem rebut algunes apreciacions per haver escrit parc natural del Port en lloc de Parc Natural dels Ports o sobre les formes de subjuntiu en *-a* com ara *sig*a o *pug*a en algun publireportatge pagat per un ens ebrenç.

Els publibreportatges donen per a molt. Però en alguns casos amb un simple canvi d'impressions s'aconsegueix una solució més adequada en l'àmbit publicitari que la fórmula original. Per exemple, dins un especial de salut, el lema «No perdi temps, guanyarà cervell» es va convertir en «No perdeu temps, guanyareu cervell» quan els vam proposar d'adaptar-lo al nostre model de llengua. L'hospital que havia posat en marxa la campanya va considerar que l'opció d'usar el subjuntiu *perda* seria massa «estranya» per als lectors.

Un ajuntament del Montsià no volia pagar un anunci recent perquè hi havíem fet petites correccions (com afegir-hi una *a* i un article indeterminat que consideràvem que hi faltava) i exigia que es tornés a publicar tal com ens l'havien fet arribar. En aquests casos el gerent de l'empresa considera que no cal que ho corregim, vol que ho deixem com ens ho envien per evitar «malentesos».

Malgrat tot, aproximadament el 90 % de la publicitat no passa per correcció perquè arriba en format d'imatge i no la podem modificar. Algunes vegades el departament comercial ens demana que revisem un text i després l'enviem a l'anunciant perquè hi done el vistiplau. Si no hi està d'acord, la direcció ens ordena que «no ho toquem» perquè «són ells els que paguen i els que quedaran malament».

En resum, es podria dir que poques vegades els problemes els tenim a l'hora d'aplicar un estàndard amb especial atenció per les formes pròpies, el nostre cavall de batalla són els vulgarismes i els calcs sintàctics. Tant a la direcció del setmanari com als anunciantes els costa d'entendre que al sac de les formes pròpies no tot hi té cabuda.

Per exemple, una de les qüestions recurrents és «per què hem d'escriure *nosaltres* o *patisca* si les nostres formes pròpies són *natros/natres* o *patisque/patisco?*». I d'aquí a sentir com a pròpies «carinyo», «nòvio», «xupito», «empollón», «impepinable» o «juanetes» —per esmentar només alguns dels mots que costen més d'eradicar— només hi ha un pas.

Però és que per molt polimòrfic i flexible que siga l'estàndard del català no es tracta d'escriure *allavontes*, *sentigue* o *natros*. Pretenem usar i estendre un model de llengua correcte, adequat al registre i prou flexible, que tinga en compte alhora la unitat lingüística i les realitzacions particulars. Volem contribuir a fer evident la continuïtat lingüística dels diferents territoris dels Països Catalans, en cap cas al secessionisme disgregador ni tampoc a l'obsolet tortosinisme hermètic.

De tota manera, els processos de producció i el tancament d'edició provoquen que molts textos es lliuren de passar pel sedàs del departament de correcció i els que ho fan moltes vegades no tenen les garanties mínimes que voldríem. Deixant de banda les incorreccions que ens puguen passar per alt o les que s'escapen quan només podem fer-ne una lectura en diagonal, algunes formes campen per les pàgines del setmanari sense el nostre consentiment.

Més d'una vegada ens hem trobat que han retocat una notícia ja corregida sense el vistiplau del departament de correcció, amb justificacions com «només hi he afegit dos paraules» o «no hi he fet cap falta», encara que sense adonar-se'n afecte la coherència del text, per exemple alternant subjuntius amb -i (*tingui*) amb altres amb -e (*porte*) o amb -a (*dorma*). Però un cop publicat no podem fer marxa enrere.

Si analitzem la secció d'opinió (una de les més importants, amb una mitjana de quatre pàgines setmanals), comprovarem que d'una vintena de col·laboradors només dos han accedit que els apliquem el nostre model de llengua. Amb els altres o no hem tingut l'avinentsa de poder enraonar o simplement prefereixen aplicar l'estàndard que coneixen.

Una menció a part mereixen certs col·laboradors. Un cas bastant colpidor és el d'un periodista que quan vam decidir implantar el nostre model de llengua va fer un article aplaudint la iniciativa perquè a partir d'aquell moment podria escriure *faena* i altres formes pròpies. Des del departament de correcció li vam proposar d'adaptar-li els textos que ell escrivia en un estàndard totalment orientaltitzat. La resposta va ser eufòricament contundent. I així ho vam fer. Però quina va ser la nostra sorpresa quan a l'hora de corregir-li tota mena de barbarismes (*rodalies, carajillo, más vale pájaro en mano que ciento volando, vivenda...*) es va enutjar perquè li havíem «desvirtuat» el text i fins i tot ens va titllar de «talibans de la llengua». La direcció del setmanari ens va demanar que no féssim cap correcció als seus articles i que poséssim tot el text en cursiva o entre cometes... D'entrada, ens hi vam negar. Però les queixes de l'esmentat col·laborador cada vegada eren més ferotges i va arribar un punt que ens va tractar d'intolerants i de polititzades. La situació era tan candent que vam decidir no fer-nos mala sang i publicar els textos tal com arribaven a última hora, atès que no teníem temps material per revisar-los.

I en aquest corrent portat a l'extrem s'inscriu també una carta del principi dels temps de *La Veu de l'Ebre* que proposa el canvi de nom del setmanari per *La Veu de Catalunya al Baix Ebre* com a conseqüència d'haver-li rectificat algunes «tortosinades» (en realitat vulgarismes intolerables) en un article anterior. L'autor compara «l'anònim corrector» a una piconadora que ho malmet tot «sense contemplacions» amb perles com que la «llibertat d'expressió queda sotmesa al corrector», que vol donar-nos «gat per llebre», que «defensar la llengua catalana» no ha de suposar menysprear la «llengua dels altres» perquè és posar-se a «l'alçada de la dictadura» i fins i tot s'atreveix a impulsar una «campanya popular per rebutjar imposicions» amb la finalitat de «no perdre les arrels» i «recuperar la dignitat perduda».

De totes maneres, també tenim suposats defensors de la nostra «causa» (malgrat no fer servir cap forma considerada «occidental»), com la dissertació final de

l'escriptor Xavier Garcia en un article publicat el 28 de setembre del 2009 al número 300 de *La Veu de l'Ebre*:

En aquesta antiga terra de vells i nous moros continuen quedant descendents que encara escriuen —com deia Ramon Muntaner del català de Mallorca— en «lo pus bell catalanesc que al món sia». Jo em sento tan identificat amb aquest «bell catalanesc» que es tragina per l'Ebre, tant l'oral com l'escrit, que estic per dir que el català normalitzat, anestesià i cosmetitzat que es gasta per Barcelona, i que difon el seu màxim altaveu que és TV3, passi a ser un dialecte provincial del que hauria de ser el català terral i fluvial que es parla en aquestes riberes del sud.

I només sis mesos després de sortir el primer número de *La Veu de l'Ebre* servia de plataforma a polèmiques sobre models de llengua. El setmanari es convertia així en un vehicle per crear opinió i debat (finalitat bàsica de qualsevol mitjà de comunicació de prestigi). Un exemple són les cartes creuades que es van dedicar durant una bona temporada l'aleshores coordinador dels Serveis d'Ensenyament del Català, Màrius Pont, i l'escriptora i professora Carme Meix com a conseqüència d'un article seu titulat «Amb la llengua es poden fer llenguotes», on amenaça d'escriure en «pura llengua gandesana» a propòsit de la notícia que *La Veu de l'Ebre* «vol impulsar particularitats de la llengua catalana de les nostres terres» perquè considera que «no tots els parlants usem les mateixes accepcions». I posa l'exemple de *baldana* i *botifarra*, *cante* i *canto* o *pugésseu* i *pugeu*. La seua argumentació arriba al punt de considerar les «particularitats» com un «trencacolls» i d'acceptar «dialectalismes» en l'àmbit oral, «en sainets o acudits», però no per a les «coses serioses». I adverteix que podríem «trossejar la llengua fins a convertir-la en un *patois* infumable».

La resposta de Màrius Pont, amb el títol «Una llengua sense *llenguotes* i apta per a tots els usos. Resposta a un sac d'incongruències sobre la llengua», va ser excepcionalment contundent. El contraatac es va dedicar a desmuntar impecablement les febles i incoherents tesis anteriors una a una. Com a armes lingüístiques va emprar, entre d'altres, l'argument de les diferències mínimes, de l'adequació a la situació comunicativa amb l'elecció de «formes adequades en situacions formals», que «tots els parlants renunciem a alguna cosa», que «escriure no és reproduir exactament allò que diem en la vida quotidiana», per arribar a l'evident conclusió que «si les expressions que són més pròpies de les nostres terres no les fem servir nosaltres, qui les farà servir?».

En fi, ventures i desventures a l'hora d'aplicar un model de llengua amb especial atenció per les formes pròpies que no deixa ningú indiferent. Una carrera d'obstacles a càmera ràpida que Montse Fabra i jo intentem superar setmana rere setmana sense prendre mal. La nostra intenció no és altra que desmitificar

l'estàndard i guanyar adeptes per fer pedagogia de la llengua arreu del territori. Perquè aquesta riquesa no es perda hauríem de tindre la col·laboració de les entitats públiques i dels agents econòmics i socials que marquen tendències. Els articulistes d'opinió del territori hi tenen un paper destacat en aquest sentit. Però l'educació hi ha de fer la resta.

NÚRIA ESPELTA I SABATÉ
Correctora de *La Veu de l'Ebre*

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALCOVER, Antoni M. (1980). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Moll.
- ARAGONÉS, Albert (1995). *La llengua del Baix Ebre i del Montsià: Un model de llengua estàndard oral*. Tortosa: Direcció General de Política Lingüística. Consorci per a la Normalització Lingüística. Centre de Normalització de les Terres de l'Ebre.
- ARAGONÉS, Albert; DURAN, Jordi; INGLA, Montserrat (2004). *Català per a periodistes de les Terres de l'Ebre*. Tortosa: Associació Universitat d'Estiu de les Terres de l'Ebre: Cossetània. (Col·lecció Antines)
- BELTRAN, Joan (1986). *L'estàndard occidental: Una proposta sobre l'estàndard català a les terres del darrer tram de l'Ebre*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica. (Col·lecció Informes)
- BELTRAN, Joan; PANISELLO, Josep (2002). *Cruïlla: Curs de llengua*. Benicarló: Alambor. (Biblioteca Llengua i País)
- BOLÒS, Oriol de; HERNÁNDEZ, Enric; MARQUET, Lluís; RIBA, Oriol; VIGO, Josep (2005). *Parlar bé el català no és gens difícil*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BRUGUERA, Jordi (2000). *Diccionari de dubtes i dificultats del català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. (El Calidoscopi)
- COROMINA, Eusebi (1991). *El 9 Nou: Manual de redacció i estil*. Vic: Eumo.
- EL PERIÓDICO DE CATALUNYA (2002). *Llibre d'estil*. Barcelona: Primera Plana.
- FABRA, Pompeu (1932). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona.
- GINEBRA, Jordi; MONTSERRAT, Anna (1999). *Diccionari d'ús dels verbs catalans*. Barcelona: Edicions 62.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1990a). *Documents de la Secció Filològica, I*. Barcelona: IEC. (Biblioteca Filològica; 19)
- (1990b). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I: Fonètica*. Barcelona: IEC.
- (1992a). *Documents de la Secció Filològica, II*. Barcelona: IEC. (Biblioteca Filològica; 27)
- (1992b). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II: Morfologia*. Barcelona: IEC.
- (1996). *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: IEC. (Biblioteca Filològica; 30)
- (2003). *Documents de la Secció Filològica, IV*. Barcelona: IEC. (Biblioteca Filològica; 47)
- INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA (2002). *Guia d'usos lingüístics 1: Aspectes gramaticals*. València.

- LACREU, Josep (1987). *Les principals faltes de gramàtica*. Barcelona: Barcino.
- (1997). *Llibre d'estil del diari 'Avui'*. Barcelona: Empúries.
- (1998). *Manual d'ús de l'estàndard oral*. 4a ed. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Universitat de València.
- PALOMA, David; RICO, Albert (2005). *No et confonguis!* Barcelona: Empúries.
- SOLÀ, Joan (1977). *Del català incorrecte al català correcte*. Barcelona: Edicions 62.
- (1994). *Sintaxi normativa: Estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries.
- VALOR, Enric (1984). *Temes de correcció lingüística*. València: Eliseu Climent, ed.: Quaderns 3i4.
- VENY, Joan (1960). *Els parlars catalans*. Palma de Mallorca: Raixa.